

nappal
min: °C
max: °C

éjszaka
min: °C
max: °C

[Belépés](#) | [Regisztráció](#)
[Előfizetés](#)

2018.05.08. Mihály, Győző

[Belépés](#)
[Regisztráció](#)
[Előfizetés](#)

Rovatok

- Címlap
- REFLEKTOR
- Belföld
- Külföld
- Gazdaság
- Kultúra
- Bűnügy-baleset
- Sport
- Vélemény
- Szép szó

- Karikatúra
- Tudomány
- Bioritmus
- Bulvár
- Zöldzóna
- Szerintem
- Népszava Anno

Névnapok: Mihály, Győző

május

8.

[Előző](#)

- Béke Romániával
- Új Országgyűlés: az Isten-haza-család "iránymutatást ad mindannyiunknak"
- Több százezer magyar jelszó került ki az internetre
- Reggelivel várják az ebeket a belvárosban
- Újságírókat tiltottak ki a parlamentből - Aggódik az EBESZ
- Fellép az MTA az áltudományok ellen
- Karácsony Gergely: küzdeni mindenhol kell, és mindenhol lehet is
- Nőket vert New York főügyésze, lemondott
- Nagy nap a Kossuth téren - Alakuló ülés tüntetésekkel
- Gyönyörködünk - Az új Fidesz-frakció a parlamenti vörös szőnyegen (fotó)
- Belgrádi sajtó: lemondott a szerb pénzügyminiszter
- Elfogták a parkoló autókat felgyújtó suhancot (videó)
- Béke Romániával
- Új Országgyűlés: az Isten-haza-család "iránymutatást ad mindannyiunknak"

[Következő](#)

12 új cikk

Kultúra

Kritikus színházi laboratórium

Népszava|2016. febr 15. 05:47

[A+ A-]

[Nyomtatás]

[Küldés e-mailben]

A harag napja című előadás három női főszereplője (Meszléry Judit, Sárosdi Lilla és Kovács Kata Milla) FOTÓ: NAGY GERGŐ

Kultúra

65

Tetszik

Megosztás

Tweet

G+

Share

Az alternatív színházak a kísérletek terepei, tágtíják a lehetőségeket. Gyakran meglepő, amit csinálnak, olykor túllőnek a célon, vagy lyukra futnak, de éppen az a dolguk, hogy kísérletezzenek, és ennek természetéből fakad, hogy hol sikerül, hol nem. Ha pedig sikerül, az eredmények megtermékenyíthetik a kőszínházakat is, beépülhetnek a munkájukba. És mivel gyakran rendszer kritikusak, sokszor igyekeznek ellehetetleníteni őket.

Schilling Árpád előadása, A harag napja, amit a fekete ruhás nővér, azaz Sándor Mária bátor tettei ihlettek, de nem a vele történeteket dolgozták fel, valóban roppant haragos, dühös, végtelenül elkeseredett előadás. Arról beszél a Krétakör produkciója a Trafóban, hogy miközben fenn hirdetik, hogy senkit nem hagynak az út szélén, rendkívül sokan már régóta ott vannak. És egyáltalán nem biztos, hogy túlélnek. A produkció nem véletlenül végződik öngyilkossággal.

Sándor Máriát többen is hasonlították Szent Johannához, ő is alulról érkezve lázított, és szintén volt olyan karizmatikus ereje, hogy tömegek mozdultak meg a hatására. Máglyán végezte, ami helyett ma már vannak kevésbé látványos, lassabban ölő módszerek. Schilling azt mutatja meg, hogyan lehet bárkit módszeresen lehetetlenné tenni, hogyan lehet teljesen kihúzni alóla a talajt, elvenni tőle a levegőt, állástalanná tenni, és olyan légkört teremteni, hogy takarítónőnél kvalifikáltabb állásban ne is merje senki alkalmazni.

Ez nem az ő idejük

Ha úgy tetszik, hasonló sorsra jutottak alternatív társulatok is. Például Bodó Viktor nemzetközi hírű csapata, a Szputnyik Hajózási Társaság, ami külföldi munkákkal még fenn tudta egy ideig tartani magát, de aztán évad közben voltak kénytelenek lehúzni a rolót. Rendszer- és társadalomkritikusak voltak, a deszkákról akár elég nyíltan is odamondogattak a hatalomnak, de közben kétségtelenül színvonalat képviseltek. Igyekeztek kellő, vagy legalább elviselhető mértékű támogatást szerezni, többször hallattak segélykiáltást, ami úgy tűnik, pusztába kiáltott szó volt, nem bírták tovább, feladták, feloszlottak.

Van, aki be tudott épülni kőszínházakba, van, aki szabadon fuldoklik. És ez nem csak az ő, és a hozzájuk hasonló sorsra jutottak fuldoklása. Az alternatív színház a kísérletek helye, olyan, mint a laboratórium, ahol új felfedezésekre lehet jutni. Sokszor azért is dolgozik kis terekben, hogy kisebb legyen a kockázat, ha nem sikerül, ne legyen olyan nagy baj, ha megbukik a produkció. Például a Madách vagy az Operett nagyszínpadán illik biztosra menni, olyan előadásokat gyártani viszonylag bevált módszerekkel, amik akár több százszor futnak. De ezekben is felhasználnak olyan módszereket, melyeket valaha az alternatívok kísérleteztek ki, és azóta netán mindennaposá, sőt esetleg már elnyűtté váltak.

Jelenet a Tágra zárt szemekből FOTÓ: HERBST RUDOLF

Ezért van szükség újabb és újabb impulzusokra, nélkülük tényleg csak szórakoztatóüzemmé válik a színház. Ha nincsenek kellően ösztönző alternatív produkciók, az olyan, mintha a gyógyszeriparban számolnák fel a laboratóriumokat, nem lenne terepe az új gondolatok, ötletek kipróbálásának, nem lenne mód arra, hogy valamiről bebizonyosodjon, tévút, míg másról meg az, hogy korszakos felfedezés, az orvos csak azt a gyógyszert írhatná fel évtizedek múlva is, ami eddig rendelkezésre állt. Soha nem úgy van az ám, hogy a hatalom egyedül a színházi felbuzdulásoknak akar gátat szabni. Ha, mint most nálunk látjuk, visszaréved a múltba, vagy sok tekintetben konzerválni is akarja azt, hasonlót lát szívesen a színházról is.

Vidéken szép sorjában neveztek ki olyan direktorokat, gyakran meglehetősen fura körülmények között, akik becsületes katonaként teljesítik is az írásban tán nem megfogalmazott, de azért eléggé sejtethető parancsot. Egyikük gyűjtőnéven, elhíresült kifejezésével meg is fogalmazta ezt „a remény színháza” néven, aminek lényege, bár ő nem így mondta, amit már a régi hatalom is tudott, hogy cirkuszt és kenyeret a népnek, és minél kevesebb a kenyér, annál több cirkuszt. Vagyis színházban ezalatt érthető a komoly problémák kerülése, politikai kérdések pláne nem kívánatosak, szórakozzon csak könnyedén, búfelejtve a publikum, és miközben vissza kell révedni a múltba, tekintetünket azért a szép jövő irányába emeljük. Hamis ez így a velejéig, és mintha ezt is kitalálták volna már jó régen. Az a baj, hogy egy ideig még be is válik, utána jön az összeomlás.

Személyiségformáló előadások

A jó alternatív színházak lakmuspapírként világítanak rá a szép szavakkal és közhelyáradattal leplezni próbált hazugságokra, gúny tárgyává teszik a hamisságot, és úgy hozzák létre az előadásaikat, hogy azok komoly társadalmi, és magánéleti dilemmákról szólnak, gyakran úgy, hogy a saját égető kérdéseiket is belefogalmazzák a produkcióba. Annak idején például, amikor szintén kanonizálni akarták a hagyományos családmódot, az Orfeo együttes - melynek zenei, színházi és bábtagozata is volt - tagjai Pilisborosjenőn közös házat építettek fel maguknak, és kommunaszerű alakzatban éltek. Lett is belőle botrány, újságcikkbe oltott feljelentés, még annak vizslatása is, ki kivel, és milyen körülmények között feküdt le.

De lett belőle a máig fontos Stúdió K. és a nemzetközi sikereket elérő fantasztikus, Fodor Tamás által rendezett, Woyzeck előadás is. Elementáris indulatokkal, felfokozott, füledt szexualitással, vadul tomboló ösztönökkel, többünk meghatározó élménye. Formálta a tudatunkat, és bizony formálta az érzékeinket. A '70-es évek első felében virágzott az – akkor úgy hívták - amatőr színházi mozgalom, ami jobbra feszegette a rendszer határait, leginkább a túrt, nem ritkán a tiltott kategóriába tartozott.

A Paál István által vezetett szegedi Egyetemi Színpad Kőműves Kelemenné előadása olyan döbbenetes volt, hogy tapsolni sem tudtunk utána, némán, valósággal gyászolva hagytuk el a nézőteret, és nem csupán a falba beépített mártírt-hóst gyászoltuk, hanem sok tekintetben magunkat is, mert a produkció meglehetősen impulzív módon arra készítetett bennünket, hogy mindazt kénytelenek legyünk végig gondolni, amiben élünk. Meggyőződésem, hogy ezek, és az ezekhez hasonló produkciók máig személyiségem részei. Nélkülük másmilyenné formálódtam volna, és nem csak a tudatomban, hanem valószínűleg még a vegetatív idegrendszeremben is.

Létkérdés, hogy legyenek ilyen produkciók. És Schilling Krétakőr Színháza, amíg társulattal rendelkezett, ilyen volt. Klasszikusokat, például Molnár Ferenc Liliomját vagy Csehov Sirályát is képes volt úgy megrendezni, hogy vibráló feszültséggel szóltak a máról. De létrejöttek olyan produkciók - mint a Hazámházám, a Feketeország -, amelyek frissen, a társulat rögtönzéseit is felhasználva, íródtak, és alkalmazták a vásári játékok, a kabaré, a cirkusz populáris elemeit. Elementáris humorral, gyilkos gúnnyal, energikus lendülettel pellengérré állították és kiröhöggették a hatalom visszásságait, a tobzódó hazugságot, az álságos semmitmondást. Az az igazság, hogy végül Schilling temérdek küzdelem után maga döntött úgy, hogy szélnek eresztí a társulatot, ezzel máig többek számára begyógyíthatatlan sebeket okozva. Időnként, Krétakőr név alatt létrejön, néhány régi tag feltűnésével, egy-egy produkció, ilyen A harag napja is.

Remek színészek

Láng Annamária, Sárosdi Lilla, Rába Roland a régiek közül valók, a kiváló idős színész, Meszléry Judit most dolgozik először a csapattal, a nővér lányát játszó Kovács Kata Milla szintúgy. A produkció úgy jött létre, hogy elvonultak a külvilágtól vidékre, reggeltől estig improvizáltak, próbáltak, és abból, ami megszületett, Schilling és Zabezsinszkij Éva jeleneteket gyúrtak. Nem szokatlan módszer ez a Krétakör esetében, de most érződik némi hevenyészettség, elnagyoltság a szövegben, a tragikomédia poénjai nem mindig elég ütősek, ahogy azt sem állíthatom, hogy miközben húsba vágóan fontos dolgokról szól, engem gyomorszájon vágott a produkció, nem volt olyan erős hatással rám, mint jó néhány egykori előadás.

De azért nagyon jók a színészek, Sárosdi adja a nővért, nem is mondom, hogy játssza, mert ő olyan a színpadon, mintha tényleg belebújna valaki bőrébe, vagy egyenesen ő maga lenne az, akit megformál. A szó átvitt értelmében, de ebben az esetben a valóságban is lemeztelenedik. Láng Annamária többféle figurát is alakít, szakmáját jövedelmezőbb állásra felcserélő nővért éppúgy, mint megfáradt tanárnőt. Erőteljes, mint szinte mindig, ahogy Rába Roland ugyancsak, például hazugul cinikus miniszterként, pénzre hajtó, fásult szépségszalon tulajdonosként. Meszléry a rigolyás, elviselhetetlen, beszűkült tudatú nagymama, aki végképp nem ért a világból semmit. Kovács olyan unokát játszik, aki látva anyja, nagyanja, szerencsétlenségét, lúzerségét, már ahhoz a korosztályhoz tartozik, amelyik fűtül a politikára, nem érdeklik a társadalom kérdései, mindenáron érvényesülni akar.

Egy nap különbséggel láttam Lángot és Rábát egy másik produkcióban, a Tágra zárt szemek próbája címűben, ami a Dollár Papa Gyermekei társulatához kötődik. Arthur Schnitzler Álomnovellája, illetve a belőle készült híres Kubrick film, Nicole Kidmannel és Tom Cruise-val a kiindulási pont. Ezúttal az erotikáról, a magánéletéről, és annak sikerületlenségéről van szó, arról, hogyan nyúzza le módszeresen, és némi élvezettel, de mégis hihetetlen kínok között, nő és férfi egymásról a bőrt, hogyan játszanak azzal is, hogy padlóra küldik egymást, egy sok tekintetben megcsavart, színház a színházban játékban. A két színész remek, mind mélyebbre mennek a pokol bugyraiban, ahová Ördög Tamás rendezése vezeti őket.

Alkalmazkodó színház

Az alternatív színháznak a társadalmi problémák feltárásán kívül ugyanúgy lehetnek témái a magánélet, a szexualitás zavarai, vagy örömei, és ezeknek a témáknak a területén is tágíthatja a lehetőségeket, eltérhet a szokványostól, merészebb lehet, mint az úgynevezett kőszínházak. Mundruczó Kornél a végletekig elmenő, gyakran az elviselhetetlenség határain mozgó, nem ritkán kegyetlen brutalitást is alkalmazó Proton Színháza, miközben vannak, akiknél kiveri a biztosítékot, az egyik legizgalmasabb társulás, nem véletlenül halmoz nemzetközi sikert, nemzetközi sikerre. Pintér Béla és Társulata éles szemmel, és bátor vagánysággal pellengérezzi és röhögte ki a politika álságosságait, és gyakran arra is rávilágít, hogy a hatalom milyen torzulásokat eredményez akár a magánéletben, hogy deformálódik az ember, ha elszalad vele a ló.

Miközben a hét szűk esztendő alatt kénytelenek elhullani alternatív formációk, és ezzel párhuzamosan tönkremennek életek, azért ez az a színházstípus, amelyik sok esetben a zordon körülményekhez is alkalmazkodni képes, hiszen tud játszani pincében, padláson, lakáson. Ha nem telik díszletre, elég egy ócska dívány, két kimustrált állófogas, mint most Schillingék esetében, ahogy most nekik elég öt színész is, pedig valaha volt egész nagy társulat. De ha minden kötél szakad, elég két, vagy egy színész is, hiszen az Egyasszony Tenki Rékával, vagy A csemegepultos naplója Ötvös Andrással, teljes értékű színház a Jurányi Házban. Tönkre lehet tenni együtteseket és embereket, de az alternatív színházat nem, mert az egy olyan szabad működési forma, ami a legzordonabb körülmények között is tud élni, és kérlelhetetlen őszinteséggel elmondja a véleményét a világról.

Bóta Gábor

Címkék: előadás, Schilling Árpád, alternatív színházak, Tenki Réka, A csemegepultos naplója, A harag napja

0 hozzászólás

Rendezés: Legújabb ▾

Hozzászólás írása...

Facebook Hozzászólások modul

Szétolvasták